

наприклад: der Eigenhändler – 1. комісіонер, який здійснює операції на біржі за власний рахунок 2. посередник, який має ексклюзивне право збуту на певній території; der Mantel – 1. фіктивне заснування акціонерного товариства 2. форма організації акціонерного товариства.

У процесі термінологізації загальноживаних лексичних одиниць der Eigenhändler і der Mantel у терміносистемі німецької мови закріплюються одиниці, які семантично віддалені від своїх загальноживаних однозвучних твірних завдяки модифікації їх значень. Фактично це так звані «фальшиві друзі перекладача», значення яких важко розуміти та відтворювати засобами української мови. Без додаткових контекстів та спеціальних знань в економічній галузі не можливо здійснити адекватний переклад таких термінів. До того ж зазначені терміни можуть бути полісемічними. Полісемія термінів одне із семантичних явищ, яке створює труднощі на шляху до здійснення якісного перекладу спеціальної літератури.

Відомо, що дієслова у фахових мовах виконують важливу термінологічну функцію, оскільки з їх допомогою може точніше відобразитися будь-які процеси. У системі німецької мови зафіксовані фразеологізми, які набули статусу термінологічних одиниць. Для правильного розуміння значення таких термінів потребуються спеціальні додаткові знання носіїв мови і перекладачів у спеціальних галузях діяльності людини. Оскільки будь-який фразеологічний зворот виражає специфічне термінологічне значення, йому відповідає певна лексична одиниця. Наглядно це можна спостерігати на таких прикладах: einen Wechsel ziehen – переказувати вексель; Bilanz ziehen – зводити баланс; Saldo ziehen – виводити сальдо.

Слід наголосити на тому, що перекладацький аналіз фразеологічних одиниць у статусі спеціальних термінів не вичерпаний, оскільки існує група фразеологізмів, переклад яких свідомо чи несвідомо супроводжується великими труднощами. Під час відтворення семантики таких термінів постає питання вибору перекладацького прийому опису, який базується на тлумаченні семантичної структури мовної одиниці, наприклад: Gewinne mitnehmen – отримувати прибуток шляхом продажу акцій, курс яких на стадії росту [3, с. 143]

Додатково можна навести приклади спеціальних термінів, переклад яких здійснюється також з допомогою опису семантичної структури, а сам: Bankenversicherung – кореспондентський договір або міжбанківський договір, який може передбачати взаємні доручення для виробництва та отримання платежів; Mantelkauf – купівля акціонерного товариства шляхом отримання тільки його прав на участь та на деякі частини його власного капіталу

Список використаних джерел:

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
2. Синегуб С. В. Структурно-семантичні особливості лексичних і лексико-граматичних синонімічних засобів: перекладацький аспект. Наук. вісник Міжнарод. гуманітар. ун-ту. Серія: Філологія. Вип. 43. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 103–106
3. Тимченко Є. П. Стилїстична маркованість лексичних одиниць та її релевантність для перекладу з німецької на українську мову. Вісник КНУ. Іноземна філологія. Вип. 34-36. К.: 2003. С. 142–145
4. Stolze R. Die Fachübersetzung. Eine Einführung. Tübingen: Gunter Narr, 1999. S. 278.

Заповольський М. В.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри германського,
загального і порівняльного мовознавства*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Гарашук І. О.

*магістр, випускниця кафедри германського,
загального і порівняльного мовознавства*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ Е. Т. А. ГОФМАНА

У запропонованих тезах доповіді наводяться явища перекладацьких прийомів, а також проводиться розгляд основних способів перекладу мовних одиниць у творах Е. Т. А. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер» і «Лускунчик та мишачий король». Встановлюється специфіка використання перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності при передачі комунікативного ефекту у перекладі художніх творів.

Як відомо, найпростішими лексичними трансформаціями є опущення та додавання. До складніших трансформацій відносять конкретизацію, генералізацію, антонімічний переклад та смисловий розвиток. Розглянемо приклад: «Das schöne Kleid saß dem Fabian, wie noch niemals ihm eins gesessen, und an Rutschen der Ärmel, an Verlängerung der Schöße war nicht zu denken» [2, с. 25] – «Фрак на

ньому неначе влип, і не було навіть мови про те, щоб рукави підсакували або поли витягалися» [1, с. 24].

Контекстуальна конкретизація буває обумовлена факторами конкретного контексту, найчастіше стилістичними міркуваннями, як наприклад, необхідністю завершеності фрази, прагненням уникнути повторень, досягти більшої образності, наочності. Так у вищенаведеному прикладі перекладач уточнює тип одягу героя.

Терміном «транскрипція» позначають віднайдення якомога точнішого відповідника через запис звучання слів мови-джерела графемами мови-переймача, тобто транслітерація іншомовного слова літерами мови перекладу, яка має за мету досягнути максимальне наближення до звукового складу оригінального слова. Тому звукова форма нового слова (наприклад, »die Frau» – «фрау», »die Freulein» – «фройляйн»), незвична для мови перекладу, спонукає читача відчутти німецький акцент перекладного твору:

«Der Teufel ist Ihr allerliebster Mosje,» schrie der Kleine ganz erbost, indem er sich den Sand von den Kleidern klopfte, "ich bin Studiosus, und wenn Sie desgleichen sind, so ist es Tusch, daß Sie mir wie ein Hasenfuß ins Gesicht lachen, und Sie müssen sich morgen in Kerepes mit mir schlagen!» [2, с. 35]. – «Чорт вам найласкавіший мосьє, а не я! – люто крикнув малюк, обтрушуючи пісок з одягу. – Я студіозус, і коли й ви також, то ви образили мене, сміючись мені у вічі! Тому завтра в Керепесі мусите зі мною битися!» [1, с. 34].

Іноді зустрічається зворотна заміна займенника іменником (субстантивізація). Вона запобігає у невірному розумінню загального смислу речення з декількома займенниками:

«Immer trug er, wenn er kam, was Hübsches für die Kinder in der Tasche, bald ein Männlein, das die Augen verdrehte und Komplimente machte, welches komisch anzusehen war, bald eine Dose, aus der ein Vögelchen heraushüpfte, bald was anderes» [2, с. 10]. – «Хрешений завжди приносив у кишені щось цікаве для дітей: то дерев'яного чоловічка, що вмів кумедно водити очима і вклонятися, то скриньку, з якої випурхувала пташка, то ще щось» [1, с. 10].

Має місце в даному уривку оригіналу і перекладу й смисловий розвиток: «das die Augen verdrehte Komplimente machte» – «що вмів кумедно водити очима і вклонятися». Перекладач дещо переосмислив текст оригіналу задля надання твору більшої експресії, та знову ж таки, для кращого сприйняття дітьми даного фрагменту. Не обійшлося й без додавання: в тексті перекладу перекладач додав прикметник «кумедно», хоча в тексті оригіналу його не було.

Аналізуючи вище згадані уривки з твору оригіналу та перекладу «Лускунич і мишачий король», зазначимо, що перекладач вдався до прийому транспозиції, замінюючи одну частину мови на іншу: «was

Hübsches» – «щось цікаве». Без застосування прийому транспозиції іменник німецької мови, можна було б перекласти як «якусь цікавинку», але для кращого розуміння дітьми тексту перекладу та для загальної картини було використано дану модифікацію.

В наступному уривку з тексту оригіналу та перекладу можна спостерігати явище пасивізації. Перекладач розділив одне речення на два, оскільки для реципієнта – дитини, такий обсяг інформації в одному реченні надто великий:

«In einem Winkel des Hinterstübchens zusammengekauert, saßen Fritz und Marie, die tiefe Abenddämmerung war eingebrochen und es wurde ihnen recht schaurig zumute, als man, wie es gewöhnlich an dem Tage geschah, kein Licht hereinbrachte» [2, с. 15]. – «Фріц і Марі сиділи у куточку в маленькій задній кімнатці, аж поки почало смеркати. Ніхто не приніс лампи, як завжди в таку пору, і їм стало трохи лячно» [1, с. 14].

В тексті перекладу також була застосована компресія та випущена метафора «die tiefe Abenddämmerung». Як наслідок, відсутність певної експресії в тексті перекладу та відсутність передачі тієї атмосфери, яку волів передати Е. Т. А. Гoffман.

Наведемо приклад перекладацької трансформації додавання, розглянувши текст оригіналу та перекладу «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»:

«Ich renne hin, dränge mich durch! – da steht ein drei Spannen hoher verwachsener Kerl und schnarrt mit widriger Stimme:» Bitte, bitte, recht sehr, habe gespielt, wie es in meinen Kräften stand, bin freilich nunmehr der stärkste Violinist in Europa und den übrigen bekannten Weltteilen. „Tausend Teufel,» schrie ich, „wer hat denn gespielt, ich oder der Erdwurm da!» [2, с. 40]. – «Я кинувся туди, проштовхуюсь, – а там стоїть ледве на три лікті заввишки паскудний малюк і рипить огидним голосом: «Прошу, нема за що, заграв, як умів... Щоправда, я тепер найкращий скрипаль у Європі та й у всіх інших відомих частинах світу...» – «Стонадять кіп чортів!» – закричав я» [1, с. 39].

Видно також, що перекладач використав прикметник «паскудний», аби чіткіше охарактеризувати всю сутність Циннобера.

Метод уподібнення полягає у перенесенні акценту з екзотичного на побутово-тривіальне внаслідок недиференційованого ситуативного застосування відповідників:

«Denn nicht allein, daß kein Mensch auf Erden solche herrliche tausendblättrige Rosen zu ziehen vermochte, als sie, so sprießten auch aus dem schlechtesten dürresten Dorn, den sie in die Erdestecke, jene Blumen in der höchsten Fülle und Pracht hervor» [2, с. 10]. – «Бо мало того, що жодна людина в світі не змогла б виплекати таких, як вона, чудових повних рож, – досить було їй устроїти якогось найсухішого прутика в землю, як із нього пишно і буйно виростили ті квітки» [1, с. 8].

Як бачимо, лексему «рожі» в перекладі вжито через те, що раніше перекладач переклав ім'я героїні твору «Fräulein von Rosenschön» як «Рожа-Гожа». Тобто в творі оригіналу розшифровується ім'я пані як похідне від «Rose», а в творі перекладу як похідне від слова «рожа» (квітка).

Таким чином, можна підсумувати:

1) Такі прийоми перекладу як транскрипція та транслітерація сприяють закріпленню в мові перекладу іншомовного звучання слова і, можливо, нової реалії, а калькування та гіпо-гіперонімічний переклад сприяють наближенню тексту казки до культури реципієнта.

2) Переклад тексту може супроводжуватися як прийомом лексичних додавань, так і скороченням обсягу тексту шляхом опущення надлишкових елементів відповідно до мовних та стилістичних норм мови перекладу. Вимушена компресія тексту при перекладі буває необхідна з урахуванням того, що перекладач передбачає подальшу перспективу збільшення обсягу тексту перекладу за рахунок власних доповнень і описів. При перекладі опущенню піддаються найчастіше слова, які є семантично надлишковими, і значення яких можна легко зрозуміти з контексту.

Список використаних джерел:

1. Гофман Е. Т. А. Малюк Цахес / пер. з нім. С. Сакидона і Є. Поповича. Харків : Фоліо, 2012. 655 с.
2. Hoffmann E.T.A. Klein Zaches, genannt Zinnober. Poetische Werke in sechs Bänden. Bd. 5. Berlin : Aufbau, 1963. S. 799.

Захаренко А. М.

студентка

Науковий керівник: **Галій Л. Г.**

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології і перекладу

Національного авіаційного університету

ЕКСПРЕСІВІЗАЦІЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ МОВИ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЯК СТИЛІСТИЧНА ОСОБЛИВІСТЬ СПОРТИВНОГО РЕПОРТАЖА

Спорт як соціальне явище посідає значне місце в житті суспільства. Результати змагань, як і самі змагання, активно висвітлюються на телебаченні, в Інтернеті, по радіо і в пресі. Таким чином, друковані ЗМІ

відіграють вагомую роль у спортивному дискурсі, забезпечуючи спортивну комунікацію, і тим самим дають можливість глядачам або читачам спостерігати, співпереживати і, нарешті, стати свідками спортивних подій. Експресивні засоби – одна з головних рис, яку виокремлюють у публіцистичних текстах спортивного спрямування. Експресивність тексту спрямовується у першу чергу на те, аби викликати у реципієнта певну емоційну реакцію, психологічний резонанс, і, за допомогою повідомлення надати йому більш яскраву, виразнішу картину раціональної сторони спортивного твору, піднести концептуальний, ідеологічний, естетичний задум автора у живій і органічній формі.

Упродовж останніх десятиліть проблема експресивності входить до кількості найбільш обговорюваних в антропоцентричній лінгвістиці, проте не дивлячись на пильну увагу дослідників, багато її аспектів залишаються дискусійними. Синтезувавши й переосмисливши різні точки зору на категорію експресивності, викладені у лінгвістичній літературі, у своєму дослідженні ми виходимо з того, що поняття експресивності є ширшим, ніж емоційність, і поряд з останньою, включає у себе ще й оцінність, а також інтенсивність.

Відтак надалі термін *експресивність* використовуємо на позначення будь-якого підсилення змісту тексту, виділення й акцентування інформації, котру цей текст передає, здійснюваного всіма можливими засобами.

Оскільки експресивність може бути притаманна одиниці будь-якого рівня мови, то логічно видається класифікація експресивних засобів відповідно до рівнів мовної структури, що передбачає виділення таких видів експресивних засобів: *фонетичні* (звуківі повтори, алітерації, паронімія, параномазія, звуконаслідування тощо); *лексичні* (синонімія, омонімія, авторські новотвори, оказіоналізми, терміни, жаргонізми тощо); *фразеологічні* (фразеологізми та одиниці з ідіоматичним значенням; прислів'я, приказки; крилаті вислови); *словотвірні* (афікси суб'єктивної оцінки); *осново-* та *словоскладання*); *морфологічні*; *синтаксичні* (окличні, питальні та спонукальні речення; звертання тощо). Окрім того, цілком умотивованим є залучення до засобів експресивізації *стилістичних фігур* (анафора, епіфора тощо) і *тропів* (порівняння, метафора, епітети, гіпербола, алегорія тощо).

Отже, експресивна функція – це єдина функція, яка виражає почуття та емоції і дає можливість перетворити внутрішнє, суб'єктивне у зовнішнє, об'єктивне, доступне для сприйняття. Експресивна функція служить для підсилення виразності інформації шляхом створення і комбінування специфічних мовних засобів та прийомів експресивізації. Виразні засоби є тими фактами мови, які несуть у собі крім основної комунікативної функції особливі відтінки значень логічного й емоційного характеру. Вони роблять мову яскравою, дієюю, впли-